

Απαντήσεις - Συμπληρωματικό υλικό για τον / την εκπαιδευτικό

1Α . Το ταξίδι της επιστροφής του Οδυσσέα κράτησε 10 χρόνια.

1Β. Το νησί του Οδυσσέα ήταν η Ιθάκη. Το αναφέρει ο ίδιος ο ήρωας σε σημεία του έπους.

1Γ. Το έπος, των 12.110 στίχων που πραγματεύεται το ταξίδι του Οδυσσέα από την Τροία στην Ιθάκη, ονομάζεται Οδύσσεια.

1Δ. Ο Όμηρος είναι ο δημιουργός της Οδύσσειας, ο οποίος συνέθεσε το έπος προφορικά στα τέλη του 8^{ου} αιώνα π.Χ.

2Α. 12 πλοία (61-49=12)

2Β. Στη χώρα των Κικόνων ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του άρπαξαν ζώα και κρασί (Η λαφυραγωγία ήταν τρόπος ανεφοδιασμού του στρατού). Οι Κίκονες τους επιτέθηκαν κι έγινε άγρια μάχη. Κάποιοι πολεμιστές σκοτώθηκαν, ενώ οι υπόλοιποι μπήκαν γρήγορα στα πλοία κι έφυγαν.

2Γ. Οι λωτοί είναι φρούτα πορτοκαλί χρώματος που ομοιάζουν στις ντομάτες. Ήταν μαγεμένα φρούτα. Όποιος τα δοκίμαζε, ξεχνούσε πατρίδα, συντρόφους και δεν ήθελε να φύγει από τη χώρα αυτή.

2Δ. Οι Κύκλωπες, όπως αποκαλύπτεται από το κείμενο του Ομήρου, ήταν τεράστιοι σε μέγεθος και μονόφθαλμοι. Στο κείμενο δεν αναφέρεται η μονοφθαλμία των Κυκλώπων, αλλά προκύπτει από την τύφλωση του Κύκλωπα Πολύφημου μετά τον τραυματισμό του ματιού του.

3ΑΒΓΔ. Γ-Α-Δ-Β

4Α . Ο πατέρας του Πολύφημου ήταν ο θεός Ποσειδώνας και η μητέρα του η νύμφη Θόωσα, κόρη του Φόρκυ (γιος του Πόντου ή του Ωκεανού). Ο Ποσειδώνας, ως θεός της θάλασσας, σύμβολο είχε την τρίαινα.

4Β. Η προσευχή του Πολύφημου στον πατέρα του, Ποσειδώνα, περιείχε τα εξής. Ο Οδυσσέας να μην επιστρέψει στην πατρίδα του, αλλά αν είναι της μοίρας του να επιστρέψει, να περάσει χίλια βάσανα, να φτάσει μόνος με ξένο πλοίο στην πατρίδα του, όπου να τον περιμένουν νέες συμφορές.

4Γ. 2. Θεός των ανέμων. Ο Αίολος ήταν ο διαχειριστής των ανέμων.

4Δ. Οι σύντροφοι του Οδυσσέα υπέθεσαν ότι το ασκί που έδωσε ο Αίολος στον Οδυσσέα ήταν γεμάτο ασήμι και χρυσάφι. Το άνοιξαν και ξεχύθηκαν όλοι οι άνεμοι. Ξέσπασε τρικυμία που επανέφερε τους συντρόφους και τον Οδυσσέα στο νησί του Αιόλου, ο οποίος, όμως, τους έδιωξε, γιατί κατάλαβε ότι τον Οδυσσέα τον κατέτρεχε θεϊκή κατάρρα.

Οι μαθητές καλούνται να αυτοσχεδιάσουν μια θεατρική σκηνή με το παραπάνω θέμα. Ενδεικτικά, οι μαθητές – σύντροφοι κοιτούν με απορία τον ασκό του Αιόλου, σκέφτονται φωναχτά τι να κρύβει μέσα, αναρωτιούνται αν ο μαθητής - Οδυσσέας που κοιμάται τους κρύβει κάτι και στη συνέχεια προχωρούν στην πράξη τους.

5Α. Οι μαθητές είναι χωρισμένοι σε δύο ομάδες. Η μία ομάδα με παντομίμα προσπαθεί να κάνει τη δεύτερη ομάδα να καταλάβει τι έκαναν οι Λαιστρυγόνες στους συντρόφους του Οδυσσέα. Αυτοσχεδιάζοντας μπορούν για παράδειγμα οι μαθητές να δείχνουν ότι οι Λαιστρυγόνες πετροβολούν τα καράβια του Οδυσσέα και οι σύντροφοι πνίγονται στη θάλασσα.

5Β. Η μάγισσα Κίρκη προσέφερε ένα μαγικό ποτό – κυκεώνα και μετά με το ραβδί της μεταμόρφωσε τους συντρόφους του Οδυσσέα σε γουρούνια. (Κυκεώνας: μείγμα αποτελούμενο συνήθως από κρασί, τριμμένο τυρί και κριθάλευρο. Ήταν ένας δυναμωτικός χυλός. Η Κίρκη πρόσθεσε μέλι και μαγικά βότανα.)

5Γ. Μόνο ο Ευρύλοχος, ο επικεφαλής της ομάδας που είχε κληρωθεί για να εξερευνήσει το νησί, έμεινε έξω από το παλάτι της Κίρκης, δεν μεταμορφώθηκε από τη μάγισσα και έφερε την είδηση στον Οδυσσέα. Ο Οδυσσέας έσπευσε στο παλάτι της Κίρκης για να σώσει τους συντρόφους του. Κατά τη διαδρομή ο Ερμής τον εφοδίασε με μαγικό αντιβότανο και συμβουλές για την αντιμετώπιση της μάγισσας. Έτσι, όχι μόνο η Κίρκη δεν κατάφερε να τον μεταμορφώσει, αλλά την ανάγκασε (υπό την απειλή σπαθιού) να ξαναδώσει την ανθρώπινη μορφή στους συντρόφους του. Στο νησί της Κίρκης ο Οδυσσέας και όλοι του οι σύντροφοι φιλοξενήθηκαν έναν χρόνο.

5Δ. Η μάγισσα Κίρκη συμβούλεψε τον Οδυσσέα να κατέβει στον Άδη, για να ρωτήσει τον νεκρό πια μάντη Τειρεσία (μάντης των Αχαιών στην Τροία) για τον δρόμο της επιστροφής στην πατρίδα.

6Α. Ο Οδυσσέας στον Άδη πρόσφερε χοές (νεκρικές προσφορές: μέλι, γάλα, κρασί, νερό) και θυσίασε πρόβατα στον Πλούτωνα. Γύρω από τα σφάγια μαζεύτηκε πλήθος νεκρών που γύρευαν να πιουν αίμα, για να θυμηθούν τον Επάνω Κόσμο και να μιλήσουν. Ο μάντης Τειρεσίας (που εσφαλμένα στο παιχνίδι αναφέρθηκε ως μάντης στην Τροία) αποκάλυψε ότι ο Οδυσσέας και οι σύντροφοι του θα φτάσουν στην Ιθάκη αν συγκρατηθούν και δεν πειράξουν τα βόδια του θεού Ήλιου, όταν αράξουν στο νησί του, τη Θρινακία. Αν όμως τα πειράξουν, όλεθρος προβλέπεται για τους συντρόφους, ενώ ο Οδυσσέας θα επιστρέψει στην πατρίδα μόνος, σε καράβι ξένο και στο παλάτι του θα τον περιμένουν νέες συμφορές από τους μνηστήρες που σπαταλούν την περιουσία του και διεκδικούν για ταίρι τους τη γυναίκα του, την Πηνελόπη.

6Β. Οι μαθητές καλούνται να φτιάξουν μια «ζωντανή εικόνα» της σκηνής που ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του περνούν από το νησί των Σειρήνων. Πρόκειται για μια παγωμένη εικόνα που ζωντανεύει και κινείται για σύντομο χρονικό διάστημα και μετά ξαναπαγώνει. Ο/η εκπαιδευτικός ενδέχεται να παγώσει την εικόνα για να δώσει κατευθυντήριες γραμμές στους μαθητές, αν δει ότι έχουν βγει εκτός θέματος.

Οι μαθητές αυτοσχεδιάζοντας αναπαριστούν τις Σειρήνες που καλούν με το τραγούδι τους τους ναυτικούς στο νησί τους, τον Οδυσσέα δεμένο στο κατάρτι του καραβιού να προσπαθεί να λυθεί, όταν ακούει το μαγευτικό τραγούδι των Σειρήνων και τους συντρόφους να κωπηλατούν γρήγορα, αφού πρώτα έχουν βουλώσει με κερί τα αυτιά τους.

6Γ. Στο στενό πέρασμα της Σκύλλας και της Χάρυβδης, από τη μια μεριά του βράχου βρισκόταν η Σκύλλα, τέρας με έξι κεφάλια. Από την άλλη πλευρά του στενού βρισκόταν η Χάρυβδη, που τρεις φορές την ημέρα ρουφούσε και ξερνούσε το νερό της θάλασσας με αποτέλεσμα να καταστρέφει τα καράβια και να πνίγει τους ναυτικούς. Ο Οδυσσέας επέλεξε να περάσουν κοντά στη Σκύλλα, η οποία άρπαξε έξι συντρόφους και τους έφαγε.

Μετά τον χαμό των συντρόφων του, αποπλέοντας από το νησί του Ήλιου, ο Οδυσσέας πέρασε μόνος του από τη Χάρυβδη πιασμένος στην καρίνα του καραβιού. Φτάνοντας εκεί την ώρα που η Χάρυβδη ρουφούσε τη θάλασσα, πήδηξε στον αέρα και πιάστηκε σε μια αγριοσυκιά πάνω από το τέρας και περίμενε κρεμασμένος να ξεράσει μαζί με το νερό και το καραβόξυλο, πάνω στο οποίο πιάστηκε για εννέα ημέρες στη θάλασσα, μέχρι να φτάσει στο νησί της νύμφης Καλυψώς.

6Δ. παράδειγμα: «Τι να φάω για μεσημεριανό φαγητό; Η μαμά μου μαγείρεψε φάβα, ενώ η γιαγιά μου σπανακόρυζο. Μπλιαχ!!! Από τη Σκύλλα στη Χάρυβδη!!!»

7Α. Οι μαθητές αυτοσχεδιάζοντας να παρουσιάσουν σε παντομίμα τους συντρόφους του Οδυσσέα που πεινούν, σφάζουν τα βόδια του Ήλιου, τα ψήνουν και τα τρώνε.

7Β. Ο Δίας έστειλε άγρια καταιγίδα, κεραυνοβόλησε το καράβι του Οδυσσέα και οι σύντροφοι πνίγηκαν. Μόνο Ο Οδυσσέας σώθηκε πιασμένος στην καρίνα του καραβιού.

7Γ. 2. Καλυψώ.

Η νύμφη Καλυψώ παρουσιάζεται από τον Όμηρο ως κόρη του Τιτάνα Άτλαντα, ο οποίος πολέμησε κατά την Τιτανομαχία απέναντι στον Δία και ο τελευταίος μετά τη νίκη του, επέβαλε στον Άτλαντα ως τιμωρία «να σηκώνει ψηλές κολόνες να κρατούν τον ουρανό χώρια από τη γη» (α 62-63 Οδύσσεια).

7Δ. 7 χρόνια ($49 : 7 = 7$)

7 χρόνια έμεινε ο Οδυσσέας στην Ωγυγία, στο νησί της Καλυψώς, μέχρι να αποφασίσουν οι θεοί τον νόστο του.

8Α. Η θεά Αθηνά σε δύο συμβουλία των θεών στον Όλυμπο ζητά – παρακινεί τον Δία να μεριμνήσει για την επιστροφή του Οδυσσέα στην πατρίδα του. Ο Δίας στέλνει τον Ερμή στο νησί της Καλυψώς, για να της ανακοινώσει την απόφαση των θεών, τον νόστο του Οδυσσέα. Μάλιστα, ο Ερμής της παρουσιάζει την απόφαση των θεών ως αναπόφευκτο γεγονός που έχει γραφτεί από τη μοίρα. Εξάλλου, την συμβουλεύει ότι κανείς δεν μπορεί να ανπιταχθεί στον Δία και τη δύναμή του. Εκείνη, παρά τα αρχικά ξεσπάσματα της, που αναμενόμενα έχει ως μία γυναίκα ερωτευμένη που χωρίζεται από τον αγαπημένο της, αναγκάζεται να υποταχθεί και να επιτρέψει στον Οδυσσέα να φύγει από κοντά της.

Ο/η εκπαιδευτικός έχει τον ρόλο της Καλυψώς. Οι μαθητές τον/την ρωτούν γιατί άφησε τον Οδυσσέα να φύγει από το νησί της. Γιατί άλλαξε γνώμη μετά από 7 χρόνια, ενώ τον αγαπούσε τόσο πολύ;

Στην ερώτηση αυτή υιοθετείται η τεχνική του δράματος, «καυτή ή ανακριτική καρέκλα». Ο/η εκπαιδευτικός κρίνει από τις απαντήσεις των μαθητών, αν έχουν επιτύχει στην ερώτηση, επομένως προχωρούν στο επόμενο κύμα ερωτήσεων.

8Β. Δύο μαθητές υποδύονται την Καλυψώ και τον Οδυσσέα. Αυτοσχεδιάζουν στηριζόμενοι στον διάλογο του σχολικού βιβλίου στην Υποενότητα 4, παράθεμα 3.

Η μαθήτρια που υποδύεται την Καλυψώ προσπαθεί να κρατήσει τον Οδυσσέα κοντά της προβάλλοντάς του: α) την ασύγκριτη ομορφιά της απέναντι στη γυναίκα του, την Πηνελόπη, β) τις δυσκολίες που θα περάσει στη θάλασσα, όταν φύγει από το νησί της και γ) την αθανασία που του υπόσχεται, αν μείνει κοντά της.

Εκείνος, όμως, προσπαθεί να μην την κακοκαρδίσει υποστηρίζοντας ότι η ομορφιά της είναι ασύγκριτη, αφού είναι θεά και επιμένει στην απόφασή του να επιστρέψει στην πατρίδα του αφηφώντας τις δυσκολίες που θα συναντήσει στη θάλασσα.

8Γ: 4) Ο Ποσειδώνας.

Ο Ποσειδώνας επιστρέφοντας στο παλάτι του (απουσίαζε από τα συμβούλια των θεών στον Όλυμπο, στα οποία είχε αποφασιστεί ο νόστος του Οδυσσέα ερήμην του), είδε τον Οδυσσέα πολύ κοντά στην Ιθάκη και αποφάσισε να του δυσκολέψει τον νόστο, χωρίς να μπορεί να τον θανατώσει.

8Δ. ΝΑΥΣΙΚΑ

9Α. ΑΛΚΙΝΟΟΣ

9Β. Στο παλάτι του Αλκίνοου ο Οδυσσέας φιλοξενήθηκε δύο μέρες. Ο βασιλιάς ανέθεσε στον μουσικό του, τον Δημόδοκο τη διασκέδαση του ξένου. Μετά το γεύμα της 2^{ης} ημέρας ο Δημόδοκος τραγούδησε για τα κατορθώματα των Αχαιών στην Τροία κι ο Οδυσσέας συγκινήθηκε, χωρίς να τον αντιληφθεί κανείς πέρα από τον Αλκίνοο. Το βράδυ μετά το δείπνο, ο ίδιος ο Οδυσσέας ζήτησε από τον μουσικό (αιδό) Δημόδοκο να τραγουδήσει για τον Δούρειο Ίππο. Τότε, φανερά συγκινήθηκε και ο βασιλιάς Αλκίνοος του ζήτησε να αποκαλύψει ποιος ήταν και γιατί έκλαιγε. Μέχρι τότε η ταυτότητα του Οδυσσέα είχε παραμείνει κρυφή.

9Γ. Δύο μαθητές υποδύονται τη θεά Αθηνά και τον Οδυσσέα. Οι υπόλοιποι βοηθούν στον αυτοσχεδιασμό τους. Η θεά Αθηνά ενημερώνει τον Οδυσσέα ότι στο παλάτι του έχουν καταλύσει πολλοί (108) μνηστήρες που κατασπαταλούν την περιουσία του, διεκδικούν να παντρευτούν τη γυναίκα του, την Πηνελόπη, και να πάρουν το θρόνο του.

9Δ. Η θεά Αθηνά μεταμόρφωσε τον Οδυσσέα σε γέρο ζητιάνο και τον συμβούλεψε να μην πάει αμέσως στο παλάτι, αλλά στο καλύβι του πιστού του χοιροβοσκού Εύμαιου, όπου θα στείλει τον γιο του Τηλέμαχο, ο οποίος έχει ταξιδέψει στην Πύλο και στη Σπάρτη με σκοπό να αναζητήσει πληροφορίες για εκείνον (τον Οδυσσέα).

10Α. Ο γιος του Οδυσσέα ονομάζεται Τηλέμαχος.

10Β. Ο σκύλος του Οδυσσέα ονομαζόταν Άργος.

10Γ. Η Ευρύκλεια, η πιστή δούλα της Πηνελόπης και παραμάνα του ίδιου του Οδυσσέα, έπλυνε -κατ' εντολή της Πηνελόπης- τα πόδια του ξένου ζητιάνου, του Οδυσσέα δηλαδή. Η Ευρύκλεια τον αναγνώρισε την ώρα του ποδόλουτρου μόλις άγγιξε την ουλή από δόντι αγριόχοιρου που είχε στο δεξί του γόνατο, όταν έφηβος ο Οδυσσέας είχε λάβει μέρος σε κυνήγι.

10Δ. Η Ευρύκλεια, η πιστή δούλα του παλατιού και τροφός του Οδυσσέα, σάσπισε και στράφηκε προς την Πηνελόπη για να της ανακοινώσει τι είχε συνειδητοποιήσει. Ο Οδυσσέας, όμως, την πρόλαβε και την εξόρκισε να μην αποκαλύψει τίποτα σε κανέναν. Επομένως, η Ευρύκλεια θα είχε πιθανώς έκφραση έκπληξης και απρόσμενης χαράς, ενώ ο Οδυσσέας θα προσπαθούσε με γρήγορες κινήσεις να την αποτρέψει να φωνάξει στην Πηνελόπη και να την ηρεμήσει για να μην καταλάβει κανείς ποιος ήταν ο ξένος.

11Α. Υποκινημένη από τη θεά Αθηνά, η Πηνελόπη κρατώντας το τόξο του Οδυσσέα προκήρυξε αγώνα τόξου μεταξύ των μνηστήρων με έπαθλο την ίδια. Δήλωσε, δηλαδή, ότι θα παντρευόταν αυτόν που θα καταφέρει να τεντώσει το τόξο του Οδυσσέα και να περάσει το βέλος μέσα από τις τρύπες δώδεκα τσεκουριών.

11Β. Μετά τις αποτυχημένες προσπάθειες των μνηστήρων να τεντώσουν το τόξο του Οδυσσέα, ζήτησε κι ο «ζητιάνος» να δοκιμάσει. Οι μνηστήρες πανικοβλήθηκαν, όταν τον είδαν να τεντώνει εύκολα τη χορδή και να περνά το βέλος από τις τρύπες των τσεκουριών. Αμέσως μετά ο Οδυσσέας πέταξε τα κουρέλια που φορούσε κι έστρεψε το τόξο εναντίον των μνηστήρων με πρώτο νεκρό τον πιο προκλητικό από όλους. Οι μνηστήρες κατάλαβαν ποιος ήταν ο «ζητιάνος» και τρόμαξαν.

11Γ. Ένας/ μία μαθητής/-τρια έχει τον ρόλο του Οδυσσέα. Οι υπόλοιποι μαθητές της ομάδας τον/την ρωτούν πώς φέρθηκε στους μνηστήρες στο παλάτι μετά την αποκάλυψη της ταυτότητάς του. Τους συγχώρεσε; Τους τιμώρησε με θάνατο; Οι συμμαθητές του «Οδυσσέα» προσπαθούν να αποκαλύψουν τους λόγους που οδήγησαν τον ήρωα στις ενέργειες του.

Στην ερώτηση αυτή υιοθετείται η τεχνική του δράματος, «καυτή ή ανακριτική καρέκλα». Ο/η εκπαιδευτικός κρίνει από τις απαντήσεις των μαθητών, αν έχουν επιτύχει στην ερώτηση, επομένως προχωρούν στο επόμενο κύμα ερωτήσεων.

11Δ. Η Πηνελόπη δεν αναγνώρισε αμέσως ότι ο ξένος ήταν ο άντρας της, ο Οδυσσέας. Ζήτησε από τις δούλες της να μετακινηθεί το κρεβάτι τους έξω από το συζυγικό δωμάτιο, για να στρώσουν στον «ξένο» να κοιμηθεί εκεί. Η εντολή αυτή εξόργισε τον Οδυσσέα, ο οποίος αποκάλυψε το μυστικό του ριζωμένου στη γη κρεβατιού τους, μυστικό που μόνο οι δυο τους γνώριζαν. Αυτό το σημάδι έκανε την Πηνελόπη να βεβαιωθεί για την ταυτότητα του Οδυσσέα.

12ΑΒΓΔ. Στα κτήματα του Λαέρτη, η θεά Αθηνά μεσολάβησε ανάμεσα στους συγγενείς των νεκρών μνηστήρων που ζητούσαν εκδίκηση για το θάνατό τους και τον Οδυσσέα επιβάλλοντας την ειρήνη στο νησί της Ιθάκης και εδραιώνοντας την κυριαρχία του βασιλιά Οδυσσέα.

Βιβλιογραφία:

- Ελληνική Μυθολογία, τόμος 2ος, «Οι Θεοί», εκδοτική Αθηνών
- Ιστορία, Γ΄ Δημοτικού, κεφ. «Οι περιπέτειες του Οδυσσέα» (βιβλίο μαθητή)
- Ομηρικά έπη Οδύσσεια, Α΄ Γυμνασίου (βιβλίο μαθητή και εκπαιδευτικού)